

De beerput is opengegaan, parlementaire enquête gewenst.

De uitzending van ZEMBLA van zaterdagavond j.l. is zonder meer schokkend te noemen. In deze uitzending werd het beleid betreffende de aanvullende pensioenen sinds 1989 geanalyseerd en gefileerd. Zoals bij sommigen bekend is sinds 1989 de klad gekomen in de discipline waarmee voordien de pensioenfondsen werden geleid. De kabinetten Lubbers II en III met de ministers van Financiën Ruding en Kok kwamen tot de overtuiging dat het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds veel te hoge reserves had. Dat kwam goed uit want de overheid betaalde als werkgever hoge pensioenpremies in de orde van 24 % en er waren hoge begrotingstekorten. Zo lag het voor de hand de premies sterk te verlagen en ook verder het ABP een aantal miljarden te ontfutselen ten gunste van de Schatkist. De premies lagen ver onder de kostprijs en dat is lange tijd zo gebleven. Het voorbeeld van de overheid kreeg op grote schaal navolging van het bedrijfsleven, waar het geld in de fondsen ook 'tegen de plinten klotste'. ZEMBLA kwam op basis van onderzoek van Breau Bosch tot de conclusie dat wanneer de premies van 1989 waren gecontinueerd de Nederlandse pensioenfondsen tweemaal zo hoge reserves zouden hebben gehad dan nu het geval is. De dekkingsgraad zou dan gemiddeld zijn uitgekomen op 240 % in plaats van de armzalige 105% die nu met hangen en wurgen wordt gehaald. In dat geval zou een continuering van de pensioenindexatie moeiteloos zijn gerealiseerd, want daar is naar schatting een dekkingsgraad van ca. 150% (nominaal) voor nodig. Daarnaast blijkt uit het ZEMBLA-onderzoek, zoals ook de commissie- Frijns reeds meldde, dat ook nog door ondeskundig en riskant beleid ettelijke miljarden verloren zijn gegaan. De Tweede Kamer zal op korte termijn een hoorzitting organiseren, maar mijns inziens verdient dit probleem een heuse parlementaire enquête. Daarmee zullen heus niet de verdwenen miljarden terugkomen, maar het zal, naar ik hoop, wel de gemoederen wakker schudden en leiden tot een serieuze herbezinning op en een herorientatie van het oude- dagsbeleid in Nederland. Als we niet op onze tellen passen, dan wordt dat een grote puinhoop.

Het oudedagsbeleid is in Nederland gebaseerd op drie componenten. De eerste pijler is de AOW, de tweede pijler is het aanvullend pensioen en in de derde plaats verdient de zorg genoemd te worden. De AOW bedraagt ongeveer €1000 voor alleenstaande ouderen en ca. €1550 voor oudere echtparen. Ca. een kwart van de ouderen krijgt alleen AOW en het aanvullend pensioen bedraagt gemiddeld ruim €500 voor de gelukkige 1,8 miljoen die een aanvullend pensioen genieten. Hieruit blijkt dus dat de AOW veruit de belangrijkste bron van inkomsten is voor de gemiddelde boven 65-jarige. We praten nu veel over het aanvullend pensioen maar de AOW is in feite veel meer bedreigd. De verhouding is nu 4 werkenden op 1 oudere, maar die zal in de komende decennia snel teruglopen naar 2 werkenden op 1 gepensioneerde. Volgens de logica van het omslagstelsel zal dat dus impliceren, dat ofwel de AOW-premie moet verdubbelen, of wel de uitkering moet halveren. Een andere oplossing is het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd, maar dat zet niet genoeg zoden aan de dijk. Een laatste oplossing, en daar zal het wel op uitkomen, is om ouderen boven een bepaalde inkomensgrens niet langer AOW-gerechtigd te maken, of de uitkering te fiscaliseren, zodat er in feite weinig van overblijft.

Ook de zorg voor ouderen wordt gefinancierd via een omslagstelsel. Ook dat zal wel impliceren, dat het geld voor de oudere middenklasse en hoger door die ouderen zelf zal moeten worden opgehoest door middel van steeds hogere inkomensafhankelijke premies. Er is echter een component die niet afhankelijk is van de demografische verschuivingen en dat is het aanvullend pensioen, waar in principe ieder leeftijdscohort zijn eigen reserve bij elkaar spaart en gedurende zijn pensioen weer opeet. Daarom is het van groot belang dat dit aanvullend pensioensysteem niet wordt onttakeld volgens de lijnen die de 'sociale partners' in de stichting van de Arbeid in hartelijke samenspraak met de Minister van Sociale Zaken aan het uitzetten zijn. We zullen het nog heel hard nodig hebben.

Er wordt vaak beweerd dat het huidige systeem van een vaste geïndexeerde uitkering nu 'onbetaalbaar' zou zijn geworden. Laten we het eens simpel bekijken. We nemen aan dat de rente op ca. 2,5% blijft staan, en dat de inflatie ongeveer even hoog zal blijven als de laatste jaren. De reële rente is dan ca. 0 %. Wanneer we het pensioen indexeren en we rekenen met geïndexeerde lonen, dan hoeven we geen rekening te houden met de rente, want de reële rente is nul. Stel dat een werker op zijn 24ste begint met pensioenpremie te betalen en daarmee ophoudt op zijn 65ste. Hij betaalt dan 40 jaar premie. Daarna zal hij nog 19 jaar geïndexeerd pensioen trekken met 70 % middelloon. Dit kan worden gerealiseerd met een premie van ca. 35 %. Dat is inderdaad veel meer dan de schamele 20% waar de sociale partners nu op aansturen. Het is echter de prijs die we zullen moeten betalen voor een menswaardige oude dag. Willen we volstaan met 60% pensioen dan kan de premie verlaagd worden tot ca. 28 %. Willen en kunnen we doorwerken tot 70, dan volstaat 23,3 % en dat is iets minder dan de premie die het ABP rekende tot begin jaren '90.

We leven in harde tijden en we zullen allemaal de broekriem moeten aanhalen. Het handhaven van het aanvullend pensioen in zijn huidige vorm, dus met geïndexeerde defined benefits, kost steeds meer geld door de oplopende levensverwachting en de lage rente, maar we moeten het in stand houden, want anders zijn de consequenties nog veel gruwelijker. Immers, het omslagstelsel zal het absoluut niet kunnen trekken. Het Nederlandse pensioensysteem is een essentiële component van onze goede arbeidsvoorwaarden en dus van ons arbeidsklimaat. Als dat wegvalt zullen niet alleen veel gepensioneerden aan de bedelstaf raken, maar zullen ook de bij ons broodnodige jongeren op grote schaal wegvluchten naar landen met een prettiger arbeidsklimaat.

B.M.S.van Praag

Prof. dr. B.M.S. van Praag is Emeritus Universiteitshoogleraar Economie van de Universiteit van Amsterdam.